

Sygn. I C 1395/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 kwietnia 2017 r.

Sąd Okręgowy w Kaliszu I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSO Mirosława Marciniak
Protokolant:	st. sekr. sądowy Halina Andrzejak

po rozpoznaniu w dniu 23 marca 2017r. w Kaliszu na rozprawie

sprawy z powództwa J. C.

przeciwko (...) SA w W.

o zapłatę

1. Zasądza od pozwanego (...)Spółka Akcyjna w W. na rzecz powoda J. C. kwotę 152.941,00 zł. (sto pięćdziesiąt dwa tysiące dziewięćset czterdzieści jeden złotych 00/100) z ustawowymi odsetkami od dnia prawomocności wyroku.
2. Oddala powództwo w pozostałym zakresie.
3. Zasądza od pozwanego na rzecz powoda kwotę 15.871 zł. tytułem zwrotu kosztów procesu.
4. Zasądza od powoda na rzecz pozwanego kwotę 5760 zł. tytułem zwrotu części kosztów zastępstwa procesowego.

SSO Mirosława Marciniak

Sygn.akt I C 1395/16

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 30 września 2016r. powód J. C. wniósł o zasądzenie od pozwanego (...) Spółka Akcyjna w W. kwoty 240.447,62 zł. z ustawowymi odsetkami od dnia 8 stycznia 2016r. do dnia zapłaty tytułem świadczenia pośmiertnego z polisy nr (...)wystawionej przez (...)w dniu 14 kwietnia 1988r., przejętej przez pozwanego w ramach tzw. starego portfela i opatrzoną nowym numerem ubezpieczenia osobowego: (...), tj. świadczenia z tytułu zgonu w dniu 3 grudnia 2015r. osoby ubezpieczonej A. C. na rzecz uposażonego J. C..

W uzasadnieniu pozwu powód podał, że w dniu 14 kwietnia 1988r. ubezpieczona A. C. zawarła z (...) umowę nr (...)ubezpieczenie renty natychmiast płatnej na swoją rzecz, wpłacając jednorazowo składkę w wysokości 1.144.433 starych złotych, która zgodnie z propozycją poprzednika pozwanego została przeksięgowana ze świadczenia należnego A. C. z tytułu śmierci jej męża, który był również ubezpieczony w (...). W umowie ubezpieczenia ustalono dla A. C. rentę miesięczną w wysokości 4,075 st. zł. począwszy od dnia 1 stycznia 1987r. płatną do końca miesiąca kalendarzowego, w którym ubezpieczony zmarł, a po jego śmierci uposażonym I. W., E. P. (1) i J. C. jednorazowe świadczenie pośmiertne w wysokości opłaconych i nie zwróconych składek. Począwszy od następnego roku kalendarzowego, po

roku w którym rozpoczęła się płatność renty świadczenie pośmiertne w wysokości 1.144.433 starych złotych wzrasta corocznie o 11,5 % tj. o 131.610 starych złotych pod warunkiem niewycofania opłaconych składek. Powód podał, że w dniu 3 grudnia 2015r. ubezpieczona A. C. zmarła. W toku postępowania likwidacyjnego pozwany uznał swoją odpowiedzialność co do zasady, a spór zawisł co do wysokości świadczenia. Powód wskazał, że na dzień wypłaty świadczenia był jedynym uposażonym i pozwany przyznał świadczenie w wysokości 7.016,75 zł. z tytułu uposażenia przyjmując średnie wynagrodzenie obowiązujące w 1988r i średnie wynagrodzenie netto w 2015r. Na taki sposób uregulowania świadczenia powód się zgodził i odmówił jego przyjęcia.

W okresie objętym ubezpieczeniem nastąpiła istotna zmiana siły nabywczej pieniądza. Najbardziej obiektywnym kryterium waloryzacji jest wzrost średniej płacy w okresie objętym ubezpieczeniem. Do wyliczenia zwaloryzowanego świadczenia powód przyjął średnie wynagrodzenie w 1988r., które wynosiło 53.090 st. zł. i średnie wynagrodzenie netto w 2015r. w wysokości 2.717,26 zł.

Uwzględniając to kryterium wysokość zwaloryzowanego świadczenia winna wynosić 240.447,62 zł. (k. 2-13).

W odpowiedzi na pozew (...)S.A. w W. wniósł o oddalenie powództwa w całości. Uzasadniając swoje stanowisko pozwany wskazał, że ubezpieczona A. C. zawarła z poprzednikiem prawnym obecnego (...) umowę ubezpieczenia renty natychmiast płatnej wg. taryfy XVIII renty dożywotniej ze zwrotem składek na podstawie której ubezpieczona po dokonaniu wpłaty kwoty 1.144.433 starych złotych nabyła prawo do miesięcznej renty dożywotniej począwszy od dnia 1 października 1987r. oraz po śmierci jednorazowe świadczenie pośmiertne w wysokości opłaconych i nie zwróconych składek płatne na rzecz osób uposażonych. W dniu 13 października 2005r. ubezpieczona wskazała jako osobę uposażoną syna J. C.. Po śmierci osoby ubezpieczonej pozwany zaproponował powodowi wypłatę urealnionego świadczenia w kwocie 7.016,75 zł. Powód nie przyjął urealnionego świadczenia. Wnosząc o oddalenie powództwa pozwany argumentował, że obie strony umowy winny ponieść skutki zaistniałej inflacji, której żadna ze stron umowy nie mogła przewidzieć w dacie zawierania umowy ubezpieczenia.

Wskazana przez powoda metoda waloryzacji nie uwzględnia interesu pozwanego pomimo wyraźnej dyspozycji art. 358¹ par. 3 k.c. Podwyższenie świadczeń w oparciu o przepis art. 358¹ par. 3 k.c. musi mieścić się w granicach rozsądku, przy uwzględnieniu interesów obu stron, nie zaś czynić dobrodziejstw jednej stronie umowy kosztem drugiej strony i tym samym zagrażać realności świadczeń w innych grupach i rodzajach ubezpieczeń. (k. 42-45)

Na rozprawie w dniu 23 marca 2017r. pozwany tytułem ugodowego zakończenia sporu zaproponował powodowi kwotę 63.000 zł., na co powód nie wyraził zgody. Powód zaś zaproponował kwotę 180.000 zł. (protokół skrócony k.64)

Powód na rozprawie w dniu 23 marca 2017r. wniósł o waloryzację świadczenia według przeciętnego wynagrodzenia w lutym 2017r. w wysokości 3066 zł. netto (komunikat GUS z 16 marca 2017r. publ.w M.P. z 2017r.) (protokół skrócony k.64v).

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 14 kwietnia 1988r. matka powoda A. C. zawarła z Państwowym Zakładem (...) w K. umowę ubezpieczenia renty natychmiast płatnej według taryfy XVIII – renty dożywotniej ze zwrotem składek. Ubezpieczona wpłaciła jednorazowo składkę w kwocie 1.144.443 starych złotych, która otrzymała jako świadczenie z polisy męża po jego śmierci. (...) zobowiązał się wypłacić ubezpieczonej rentę miesięczną w wysokości 4.075 st. zł. począwszy od dnia 1 stycznia 1987r. do dnia 15-go każdego miesiąca. Renta miała być podwyższana corocznie o 10,8 % tj. 5,135 st. zł. Jednocześnie ubezpieczona wskazała jako osoby uposażone swoje dzieci: I. W., E. P. (2) i J. C.. Ponadto strony umowy ustaliły, iż począwszy od następnego roku kalendarzowego, po roku w którym rozpoczęła się płatność renty, świadczenie pośmiertne w wysokości 1.144.433 st. zł. wzrasta corocznie o 11,5% tj. o 131.610 st. zł. pod warunkiem niewycofania opłaconych składek.

dowód: akta ubezpieczenia (...), polisa k.19

Ubezpieczona A. C. otrzymywała umówioną rentę dożywotnią. Renta ta została zmieniona do kwoty 200 zł. miesięcznie wyrokiem z dnia 23 stycznia 1998r. Sądu Rejonowego w Kaliszu w sprawie IC 897/97.

okoliczność niesporna; dowód: uzasadnienie Sądu Rejonowego w Kaliszu w sprawie VII Cupr 302/08 – akta szkody, zeznania powoda nagranie 00:50:44 – 01:05:29 płyta k.66.

Pozwany jest następcą prawnym (...), który przejął zobowiązania z tytułu zawartych umów.

okoliczność niesporna; dowód: wypis KRS k.17-18 i k. 49-53, odpowiedź sekretarza stanu w Ministerstwie Finansów k.35-37

W dniu 13 października 2005r. ubezpieczona A. C. wskazała jako osobę uposażoną syna – powoda J. C.,

dowód: formularz aktualizacji danych, zmiany w ubezpieczeniu – akta ubezpieczenia (...), dodatek nr 1 do polisy nr (...) k.22

Ubezpieczona A. C. zmarła w dniu 3 grudnia 2015r. Wobec zgonu ubezpieczonej pozwany ustalił urealnione świadczenie w wysokości 7.016,75zł. Urealnienie świadczenia ustalił na podstawie wpłaconych składek i wskaźników urealnienia obowiązujących w dniu jego wymagalności tj. w dacie zgonu osoby ubezpieczonej. Powód nie przyjął urealnionego świadczenia.

dowód: pisma pozwanego k.21,26,27,28, pisma powoda k.29,30, akta ubezpieczenia (...)

Pismem z dnia 5 sierpnia 2016r. powód wezwał pozwanego do zapłaty i do podjęcia mediacji w sprawie roszczenia o świadczenie.

dowód: wezwania k.31-34.

Powód ma 61 lat, z zawodu jest ekonomistą. Pracuje w Urzędzie Miejskim w K. w Wydziale (...)i zarabia przeciętnie 1900 zł. netto. Nie ma innych dochodów. Nie jest żonaty, nie ma dzieci. Mieszka sam. Posiada dom po rodzicach. Posiada samochód marki C. rocznik 2014.

dowód: zeznania powoda nagranie 00:37:14 – 00:39:37 płyta k.66

Przeciętne wynagrodzenie pracownicze w stosunku rocznym w 1988r. wynosiło 53.090 st.zł.

Przeciętne wynagrodzenie pracownicze w stosunku rocznym w 2015r. wynosiło 3899,78 zł. brutto (komunikat GUS z 9.02.2016r. publ.w M.P. z 2016r.poz. 145), co w ujęciu netto daje kwotę 2.717,26 zł. według zgodnych stanowisk stron – pozew i odpowiedz na pozew.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w IV kwartale 2016r. wyniosło 4218,92 zł. (komunikat GUS z 9.02.2017r. publ. M.P. z 2017r. poz. 180) co w ujęciu netto daje kwotę 2880,60 zł.

Sąd zważył co następuje:

Żądanie powoda znajduje uzasadnienie w treści art. 358¹ par. 3 k.c. Przepis ten stanowi, że w razie istotnej zmiany siły nabywczej pieniądza po powstaniu zobowiązania sąd może, po rozważeniu interesów stron, zgodnie z zasadami współzycia społecznego, zmienić wysokość lub sposób spełnienia świadczenia pieniężnego, chociażby były ustalone w orzeczeniu lub umowie. Sądowa waloryzacja świadczeń wynikających z umów ubezpieczenia renty natychmiast płatnej jest od dawna zaakceptowana w orzecznictwie.

Winno być w sprawie bezspornym, że w okresie obowiązywania umowy nastąpił istotny spadek siły nabywczej pieniądza niweczący w praktyce cel gospodarczy umowy. Uzasadnia to dokonanie sądowej waloryzacji świadczenia.

Umowa ubezpieczenia renty natychmiast płatnej cechuje się ekwiwalentnością świadczeń. Świadczeniu zakładu ubezpieczeń w postaci umówionej w polisie kwoty odpowiada świadczenie ubezpieczonego w postaci jednorazowej składki opłaconej w okresie ubezpieczenia. Dlatego też mając na uwadze interes obu stron umowy, należało zwaloryzować nie tylko świadczenie należne powodowi od zakładu ubezpieczeń ale również wzajemne świadczenie należne zakładowi ubezpieczeń od ubezpieczonego. Z rachunkowego punktu widzenia waloryzacji podlegają zatem oba świadczenia wzajemne.

W świetle dokonanych ustaleń faktycznych nie budzi wątpliwości, że ubezpieczona A. C. wpłaciła jednorazowo składkę ubezpieczeniową w kwocie 1.144.433 st.zł. za cały okres ubezpieczenia, a mianowicie za cały okres pobierania renty dożywotniej. W okresie ubezpieczenia składka ubezpieczenia nie była nawet w części zwrócona ubezpieczonej i przez cały okres ubezpieczenia pozwany dysponował tą składką. Należy też wskazać, że pozwany dysponował składką już w 1987r. tj. przed zawarciem umowy ubezpieczenia renty natychmiast płatnej, co jest okolicznością niesporną.

Jak wyjaśnił SN w wyroku z 25.02.2005r. (II CK 443/04, LEX nr 301761) przedmiotem waloryzacji sądowej, o której mowa w art. 358¹ par.3 k.c. jest świadczenie pieniężne w wysokości wynikającej z umowy stron, a nie suma ubezpieczenia, która określa jedynie górną granicę odpowiedzialności ubezpieczyciela. Z kolei w wyroku z 13.05.2005r. (I CK 690/04 LEX nr 407119) S.N. wyjaśnił, że umieszczenie w umowie ubezpieczenia klauzuli przewidującej waloryzowanie świadczenia ubezpieczyciela nie wyklucza możliwości waloryzacji sądowej, jeżeli występują wszystkie przesłanki takiej waloryzacji.

Ubezpieczona A. C. otrzymywała do śmierci rentę z tytułu ubezpieczenia w kwocie 200 zł. miesięcznie. Zgodnie zaś z warunkami umowy powodowi jako uposażonemu miała być jednorazowo wypłacona po śmierci ubezpieczonej suma pieniężna tj. kwota uiszczonej jednorazowo składki wzrastającej corocznie o 11,5% czyli o 131.610 st.zł.

Tak więc w realiach rozpoznawanej sprawy przedmiotem sądowej waloryzacji jest suma świadczenia, jaką dłużnik zobowiązał się spełnić z chwilą zakończenia okresu ubezpieczenia to jest kwota 4.697.903 st.zł. (1.144.433 st.zł. suma ubezpieczenia + 27 lat trwania umowy x 131.610 st.zł. – wzrost ustalony polisą).

Równomierne obciążenie stron skutkami inflacji wymagało wyboru odpowiedniego kryterium waloryzacji. Za najodpowiedniejszy Sąd uznał wskaźnik wzrostu średniej płacy w okresie obowiązywania umowy. Kryterium to w najlepszy sposób realizuje postulat równego obciążenia stron skutkami inflacji. W tym miejscu należy zauważyć, że strony również jako kryterium waloryzacji wskazały wskaźnik wzrostu średniej płacy w okresie obowiązywania umowy.

Przeciętne wynagrodzenie w 1988r. wynosiło 53.090 st.zł. Umówione świadczenie pozwanego płatne po okresie zakończenia okresu ubezpieczenia po 27 latach tj. po dacie śmierci ubezpieczonej wynosiło 4.697.903 st.zł. (1.144.433 st.zł. tj. suma ubezpieczenia + 27 lat x 131.610 st.zł. – wzrost ustalonej umową i okresem umowy). Kwota ta stanowiła równowartość 88,489 przeciętnego wynagrodzenia w 1988r. (4.697.903 st.zł. : 53.090 st.zł.)

Przeciętne wynagrodzenie netto w 2015r. wynosiło 2717,26 zł. Pomnożenie tego wynagrodzenia przez wskaźnik daje kwotę 240.447,62 zł., która wyraża pierwotną wartość nabywczą świadczenia.

Przeciętne wynagrodzenie netto w IV kwartale 2016r. wynosiło 2880,60 zł. i pomnożenie tego wynagrodzenia przez wskaźnik daje kwotę 254.901,00 zł.

Sąd przyjął do rozliczenia przeciętne wynagrodzenie z kwartału poprzedzającego wydanie wyroku albowiem wynagrodzenie to jest najbardziej uzasadnione w okolicznościach sprawy.

Dokonując waloryzacji świadczenia uposażonego na podstawie art. 358¹ par. 3 k.c. Sąd miał na uwadze, że zgodnie z utrwalonym stanowiskiem judykatury należy „wyważyć” interesy stron w granicach zasługujących na ochronę przy utrzymaniu właściwego stosunku między nimi. Słuszny interes może i powinien być uwzględniony, ale tylko do granic kolizji z interesem drugiej strony, a ingerencja sądu powinna następować w takim zakresie by nie doprowadzić do

podważenia całego systemu umownego oraz likwidacji stabilności umów. Taki stan rzeczy prowadziłby bowiem do przyznania jednej ze stron umownego stosunku prawnego korzyści kosztem drugiej strony (zob. m.in. wyrok S.A. w Katowicach z 22.03.2006r. w sprawie I ACa 2150/05 LEX nr 189387).

Rozważając interesy obu stron umowy Sąd miał na uwadze, że powód jest osobą samotną, nie ma nikogo na utrzymaniu, jego źródłem dochodu jest wynagrodzenie przeciętne 1900 zł. netto miesięcznie. Pozwany zaś jest dużą firmą ubezpieczeniową, działającą profesjonalnie na rynku ubezpieczeń życiowych i mającą w nim znaczny udział. Pozwany nie naprowadził konkretnych okoliczności, a w szczególności nie przedstawił żadnej rzetelnej analizy dotyczącej swej kondycji finansowej i wpływu, jaką ma na nią konieczność waloryzowania świadczeń z umów zawartych w latach siedemdziesiątych i osiemdziesiątych. Z drugiej strony nie mogło ulec uwadze Sądu, że ubezpieczona uiściła składkę ubezpieczeniową jednorazowo w pełnej wysokości, a po sądowej waloryzacji otrzymywała rentę w wysokości 200 zł. miesięcznie, przez co świadczenia obu stron nie są w pełni ekwiwalentne. Ubezpieczyciel jest jednak profesjonalistą i ma większe możliwości ochrony swoich interesów, chociażby przez zmianę wysokości składek płaconych przez ubezpieczającego.

Uwzględniając te okoliczności w świetle zasad współżycia społecznego Sąd przyjął, że rozłożenie konsekwencji nieprzewidywanej przez strony inflacji winno być włożone na stronę powodową w 40%, a na pozwanego w 60%. W konsekwencji Sąd uznał żądanie powoda za uzasadnione do kwoty 152.941 zł. (254.901 zł. x 60%), a w pozostałym zakresie powództwo oddalił.

Orzeczenie oparte o art. 358¹ par. 3 k.c. ma charakter prawo kształtujący. Z samej jego istoty wynika, że wierzyciel nie może żądać odsetek od świadczenia przed ukształtowaniem jego treści przez sąd w wyroku, gdyż do tego czasu dłużnik nie mógł popaść w opóźnienie w spełnieniu świadczenia mającego inną treść. Oznacza to, że odsetki od zwaloryzowanego świadczenia pieniężnego przysługują dopiero od daty wyroku uwzględniającego powództwo (tak S.A. w Katowicach w wyroku z 22.03.2006r. w sprawie I ACa 2150/05 LEX nr 189387). W zakresie dalej idącego żądania odsetkowego (poprzedzającego moment prawomocności wyroku) powództwo zostało oddalone.

O kosztach postępowania Sąd orzekł na podstawie art. 100 k.p.c. stosunkowo ją rozdzielając. Na koszty postępowania składają się opłata od pozwu w kwocie 12.023 zł. i koszty zastępstwa procesowego pełnomocników stron po 14.400 zł. dla każdego zgodnie z § 2 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. z 2015r. poz. 1804).

SSO Mirosława Marciniak